

Til lovforslag nr. L 202. Betænkning afgivet af arbejdsmarkedsudvalget den 22. maj 1980

Betænkning

over

Forslag til lov om barselorlov m. v.

Udvalget har behandlet lovforslaget i en række møder og har herunder stillet spørgsmål til arbejdsministeren, som denne har besvaret skriftligt.

Herefter indstiller et *flertal* (socialdemokratiets, det konservative folkepartis, det radikale venstres og centrum-demokraternes medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Et *mindretal* (venstres medlemmer af udvalget) vil redegøre for sin stilling ved 2. behandling.

Et *andet mindretal* (fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling.

Et *tredje mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af et mindretal stillede ændringsforslag og udtaler:

Mindretallet finder lovforslaget utilstrækkeligt. 4 uger før fødslen og 14 uger efter er ikke en restitutionsperiode, der svarer til den viden, vi har om, hvor vigtig en periode den første start for et barn er, samt vor viden om, hvad der fysisk og psykisk sker af store forandringer for kvinder og mænd omkring graviditet og fødsel samt tiden derefter. Mindretallet finder det beskæmmende, at folketingsflertal ikke vil medvirke til at udvide barselsordningen tidsmæssigt samt i retning af, at også mænd får muligheder for at medvirke aktivt omkring fødslen samt i den daglige omsorg for barnet.

Af udvalgsarbejdet er det klart fremgået, at afskedigelser af gravide forekommer. Det

har bl. a. givet anledning til sager, hvor en arbejdsgiver er blevet idømt en godtgørelse til den afskedigede på 3.000 kr. Dette er klart i modstrid med de ligestillingstanker, der er fremme i tiden, og klart i modstrid med mindretallets indstilling. Vort arbejdsliv må indrettes på, at kvinder er halvdelen af samfundet, og derfor må arbejdslivet indrette sig på, at kvinder nu engang er dem, der sætter børn i verden. Dette skal ikke være et minus, men et plus.

På denne baggrund er mindretallet medlovsforslagstiller til en række ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Et *fjerde mindretal* (venstresocialisternes medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af et mindretal stillede ændringsforslag og udtaler herom:

Der er efter mindretallets mening behov for en stærkt forbedret graviditets- og barselorlov. Dette skyldes såvel hensyn til kvindens mulighed for restituering som hensynet til fostret/barnet og begge forældres mulighed for at opbygge et nært og trygt forhold til barnet fra starten. De forbedringer, der ligger i regeringens forslag om sikring af 4 ugers graviditetsorlov samt mulighed for sygemelding på grund af graviditet, afhjælper nogle problemer, men må alligevel betegnes som utilstrækkelige.

Det er et velkendt forhold, at kvindens vilkår under graviditeten spiller en afgørende rolle for barnets trivsel og senere udvikling og som følge heraf også for moderen/forældrene. Såvel sygdomme under svangerskabet som vanskelige sociale og psykiske forhold har indflydelse på fødselens forløb og barnets

tilstand. Forskellige undersøgelser bl. a. af den finske børnelæge Rähä har vist, at såvel tungt kropsarbejde som stillesiddende arbejde disponerer til for tidlige fødsler.

Det er desuden veldokumenteret, at fødselskomplikationer har indvirkning på den senere udvikling, især hvis dette kombineres med dårlige sociale forhold.

Den af arbejdsministeren foreslåede 4 ugers graviditetsorlov kan forbedre denne situation, men der findes en ret stor gruppe kvinder, der har brug for længere orlov før fødslen. Ifølge en undersøgelse foretaget af Mette Kringelbach i hovedstadsområdet (1976) havde 21 pct. af de undersøgte kvinder påbegyndt orloven tidligere end 4 uger før fødslen til trods for, at dette forkortede orlovsperioden efter fødslen. Undersøgelsen viste desuden, at gruppen af faglærte og ufaglærte kvinder var overrepræsenteret i den gruppe, der påbegyndte orloven tidligt, samt at denne gruppe havde de fleste sygedage under graviditeten.

Den foreslåede ordning giver mulighed for sygemelding på grund af graviditet tidligere end 4 uger før fødslen. Det vil imidlertid i mange tilfælde være vanskeligt at give en lægelig bedømmelse, fordi såvel arbejdsmæssige som sociale og psykiske forhold har betydning for, om kvinden selv mener, at hun har behov for hel eller delvis orlov. Mange af de problemer, en for kort orlov kan betyde, kunne løses ved at udvide graviditetsorloven til at være 8 uger og dermed sikre et bedre forebyggende arbejde. Mindretallet har desuden ment, at det er af stor betydning, at kvinden har ret til at blive overflyttet til risikofrit arbejde i de situationer, hvor der på grund af dårligt arbejdsmiljø (kemiske stoffer, tungt arbejde etc.) er fare for fostret eller kvindens helbred, ligesom det vil være af stor betydning for forløbet af graviditeten, at det bliver muligt at få tilstrækkelige hvilepauser under arbejdet. Dette vil både forebygge fysiske problemer og psykisk belastning.

Et andet vigtigt forhold for såvel barnet som forældrene er, at der sikres en tilstrækkelig orlovsperiode efter fødslen. Det tager lang tid at opnå et godt og trygt forhold til et lille barn. Mindretallet lægger i denne forbindelse vægt på, at dette ikke alene overlades til kvinden, men bliver et fælles ansvar for begge forældre. Dette vil være af stor

betydning for såvel arbejdsdelingen i hjemmet som barnets senere udvikling.

Hvis det skal være muligt at nedbryde kønsskellet omkring det nyfødte barns opdragelse, er det nødvendigt, at fædre også sikres ret til orlov. Forskellige undersøgelser (bl. a. i Metalarbejderforbundet) viser da også, at dette er et ønske fra mændenes side.

Den usikkerhed, der hersker omkring barsel, kan næppe fjernes helt, men en stor del kan fjernes gennem bedre og mere trygge forhold for forældre og barnet. Det må i hvert fald i sig selv siges at være rystende, når en undersøgelse foretaget i 1978 (af Birgit Peterson og Jack Bryø) viser, at 40 pct. af de førstegangsfødende kvinder enten følte direkte afsky eller manglende kontakt med den nyfødte. Den samme undersøgelse påpegede i øvrigt også, hvor stor indflydelse det har på barnets fysiske og psykiske situation – og forældrenes – at der efter fødslen er stor usikkerhed om muligheden for forsvarlig pasning af barnet efter endt orlov.

Ændringsforslag

Af et *mindretal* (Lilli Gyldenkilde (SF) og Kurt Hansen (VS)):

Til § 1

1) *Stk. 1* affattes således:

»Alle kvinder har ret til fravær fra arbejde, studier m. m. på grund af graviditet og barsel fra det tidspunkt, hvor der skønnes at være 8 uger til fødslen, og til 26 uger efter.«

2) Efter stk. 2 indsættes som nye stykker:

»*Stk. 3.* Alle kvinder har ret til fravær fra arbejde, studier m. m. i forbindelse med graviditetsundersøgelser samt ret til hvilepauser.

Stk. 4. Hvor arbejdets karakter medfører risiko for den gravide eller fosteret, er arbejdsgiveren forpligtet til at skaffe risikofrit arbejde eller yde dækning for tabt arbejdsindtægt.«

Ny paragraf

3) Efter § 1 indsættes som ny paragraf:

»§ 01. Samleveren har ret til 13 ugers fravær fra arbejde, studier m. m. i forbindelse med barsel, heraf de 4 uger i forbindelse med fødslen.«

Til § 3

4) Paragraffen affattes således:

»§ 3. En arbejdsgiver må ikke afskedige en lønmodtager, der er gravid.«

Bemærkninger

Til nr. 1

Den af arbejdsministeren foreslåede forlængelse af orloven giver en lille forbedring. Efter mindretallets mening er denne helt utilstrækkelig. En sikring af 8 ugers graviditetsorlov vil sikre, at langt de fleste kvinder har mulighed for at få den tilstrækkelige hele eller delvise orlov inden fødslen. Efter mindretallets mening er det utilstrækkeligt at give kvinderne mulighed for sygemelding fra 8 til 4 uger inden fødslen. Det er kvinden selv, der bedst er i stand til at vurdere, hvorvidt hun har brug for hel eller delvis orlov, og alene det forhold, at der er en ret, giver større social tryk, end hvis kvinden er afhængig af en lægelig erklæring.

Mindretallet mener desuden, det må være en ret for alle kvinder med en graviditets- og barselorlov, hvad enten de har lønarbejde eller ej, f. eks. uddannelsessøgende.

Til nr. 2

Mindretallet mener, at det må være en ret at holde fri fra arbejde, uddannelse m. m. for at kunne gå til de nødvendige graviditetsundersøgelser. Mange kvinder er særdeles hårdt belastet under graviditeten og har kun ved at presse sig selv kræfter til at gå til graviditetsundersøgelser uden for arbejdstiden. Ud over dette er det en vigtig del af det forebyggende arbejde, at kvinder har ret til at blive overført til risikofrit eller lettere fysisk arbejde under graviditeten.

Til nr. 3

Som omtalt i mindretallets indstillinger er det af stor betydning, at samleveren også sikres orlov. Da det er væsentligt, at faderen opbygger et tæt forhold til barnet fra starten, er de 4 uger placeret i direkte forbindelse med fødslen, mens de øvrige 9 uger kan placeres efter eget ønske.

Til nr. 4

Mindretallet ønsker den stærkest mulige beskyttelse af den gravide lønmodtager mod at blive afskediget.

Aage Andersen (S) Bakholt (S) Hans Jørgen Jensen (S) Søren B. Jørgensen (S) fmd.

Inge Fischer Møller (S) Kaj Poulsen (S) Taanquist (S) Lone Dybkjær (RV)

Enggaard (V) Brøndsted (V) Grethe Fenger Møller (KF) nfmd. Ninn-Hansen (KF)

Arne Melchior (CD) Lilli Gyldenkilde (SF) Kurt Hansen (VS) Lawaetz (FP)

Glistrup (FP)

Partierne KrF og DR var ikke repræsenteret ved medlemmer i udvalget.